

104. rocznica wyzwolenia Krakowa spod władzy zaborczej

2022-10-31

31 października 1918 roku Kraków - jako pierwsze z dużych polskich miast - odzyskał niepodległość. Z tej okazji w dniach 27-31 października w naszym mieście odbywają się uroczystości upamiętniające 104. rocznicę tego wydarzenia.

27 października na stadionie Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego Kraków „Zachód” przy pl. Na Groblach 23 odbył się bieg sztafetowy reprezentacji krakowskich liceów o szablę kpt. Antoniego Stawarza.

Zwycięzcami biegu zostali uczniowie VI LO im. Adama Mickiewicza. Czas zwycięskiej drużyny to 6 minut 44 sekund 26 setnych. Drugie miejsce zajęli uczniowie IV LO im. Tadeusza Kościuszki z czasem 6 minut 47 sekund 37 setnych, trzecią lokatę zajęli uczniowie VIII LO im. Stanisława Wyspiańskiego z czasem 6 minut 47 sekund 49 setnych. Najlepsza drużyna otrzymała główne trofeum – szablę Antoniego Stawarza. Drużyny, które zajęły drugie i trzecie miejsce, otrzymały pamiątkowe puchary i medale.

W ramach uczczenia 104. rocznicy wyzwolenia Krakowa spod władzy zaborczej zostały złożone kwiaty w miejscach historycznie najważniejszych dla wyzwolenia Krakowa spod władzy zaborczej.

W piątek, 28 października, przed Urzędem Miasta Krakowa na Rynku

Podgórskim zostały złożone kwiaty pod tablicą poświęconą Legionistom Podgórskim, poległym za ojczyznę. W południe kwiaty zostały złożone także przy pomniku na pl. Niepodległości w Podgórzu, upamiętniającym bohaterski czyn zbrojny naszych rodaków, walczących o wolną i niepodległą Polskę. Program artystyczny zaprezentowała młodzież z IV LO im. Tadeusza Kościuszki i Szkoły Muzycznej I i II st. im. Bronisława Rutkowskiego.

Na grobie kpt. Antoniego Stawarza na cmentarzu Rakowickim złożone zostały kwiaty i zapłoną znicz „Kraków pamięta”. Kwiaty zostały także złożone na terenie dworca Kraków Płaszów.

W poniedziałek, 31 października, w południe przedstawiciele władz miasta, Rady Miasta Krakowa oraz Rad Dzielnic I i XIII, złożyli kwiaty pod tablicą na wieży Ratuszowej na Rynku Głównym.

W dniach 27-31 października Kraków jest udekorowany biało-niebieskimi flagami. Flagi pojawiły się na budynkach Urzędu Miasta Krakowa i miejskich jednostek organizacyjnych.

Biało-niebieskie są maszty przed Magistratem. Udekorowane biało-niebieskimi flagami zostały także maszty na Rynku Głównym i plac Niepodległości w Podgórzu. Miejska flaga pojawiła się także na Wieży Ratuszowej. Dodatkowo na pl. Niepodległości są stojaki z flagami. Na ulice Krakowa wyjechał tabor komunikacji zbiorowej udekorowany flagami miejskimi. Podświetlone na biało-niebiesko są po zmroku: kładka im. Bernatka, TAURON Arena Kraków i wieża telewizyjna firmy Emitel na Krzemionkach.

Rys historyczny

I wojna światowa zakończyła się w Krakowie 31 października 1918 r. Tego dnia Kraków przestał być częścią habsburskiej monarchii i stał się częścią niepodległej Polski – państwa, które oficjalnie miało powstać dopiero 11 listopada 1918 r.

W październiku mieszkańcy Krakowa postanowili wziąć sprawy w swoje ręce. Polscy posłowie do austriackiego parlamentu oraz austriaccy oficerowie polskiej narodowości doprowadzili do pokojowego przejęcia władzy. W Krakowie symboliczny wymiar miało przejęcie przez polskich żołnierzy – ubranych jeszcze w austriackie mundury – odwachu pod Wieżą Ratuszową. Budynek został przejęty przez Polaków, powieszono polskie flagi. Miasto zostało przejęte bezkrwawo.

Dzięki determinacji i błyskawicznemu tempu działań Kraków odzyskał niepodległość dużo wcześniej niż inne miasta. Dla uczczenia tego wydarzenia co roku dokonywana jest symboliczna zmiana warty i organizowany jest bieg sztafetowy, w którym bierze udział młodzież z krakowskich liceów.

Antoni Stawarz, inicjator akcji oswobodzenia Krakowa, był żołnierzem, kapitanem Wojska Polskiego, w czasach I wojny światowej porucznikiem armii austro-węgierskiej. W 1918 r. stworzył w wojsku organizację spiskową. 30 października żołnierze pod jego dowództwem opanowali dworzec kolejowy w Płaszowie. Dzień po powstaniu kapitan Stawarz z żołnierzami zajął austriackie koszary w Podgórzu, a następnie cały Kraków.

Do wojska tłumnie przyłączali się mieszkańcy miasta, wśród nich liczni gimnazjaliści i studenci. Po wojnie Antoni Stawarz awansował do stopnia kapitana, służył w 57. Pułku Piechoty w Tarnowie. W 1935 r. rozpoczął pracę w krakowskim magistracie. W czasie II wojny światowej był członkiem Armii Krajowej. Zmarł w 1955 r., spoczywa na cmentarzu Rakowickim. Jego imię nosi jedna z uliczek na krakowskim Podgórzu.

Porucznik **Ludwik Iwaszko** – drugi, obok Stawarza, wielki bohater tamtych dni, prowadził jeden z oddziałów, który przejął wszystkie obiekty wojskowe w Krakowie. Tuż po wydarzeniach krakowskich, 2 listopada 1918 r. por. Ludwik Iwaszko wyruszył na odsiecz Lwowa, gdzie walczył aż do wyparcia Ukraińców z Galicji. W 1920 r. brał udział w wojnie z bolszewikami w armii gen. Kazimierza Sosnkowskiego. Uczestniczył w I, II i III Powstaniu Śląskim. W sierpniu 1939 r. wyruszył na wojnę z Niemcami. W 1945 r. został aresztowany przez Gestapo i wysłany do oflagu Luckenwalde. Po wyzwoleniu wrócił do Polski. Po odmowie współpracy ze służbami Informacji Wojskowej, w 1946 r. został zmuszony do odejścia z wojska. Zaraz potem Ludwik Iwaszko i jego rodzina zostali poddani szykanom oraz pozbawieni majątku. Do końca życia pozostał wierny ideałom polskiego oficera. Posiadał wiele odznaczeń wojskowych, szczególnym uczuciem darzył „Krzyż Wyzwolenia Krakowa 31 października 1918”, którego miniaturkę nosił aż do śmierci. Zmarł 22 czerwca 1975 r. i został pochowany na cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.